

Iz naše 4 doline

1937/38

Izdaja Podmladek Rdečega križa v Sodražici

Leto III.

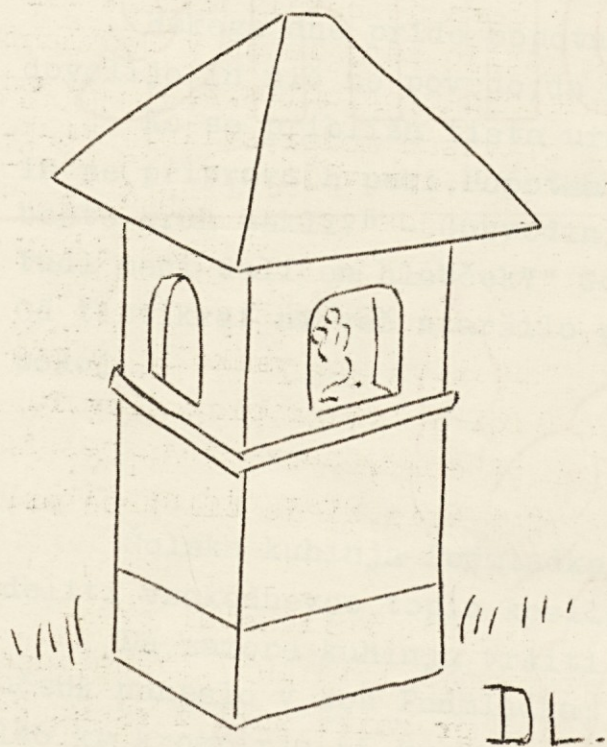
Kapelice in znamenja v naši občini.

Vsa slovenska zemlja je posejana z mičnimi kapelicami in številnimi spominskimi križi ali znamenji. Nekateri so postavljeni Bogu v čast vsled kake zaobljube, velika večina pa nas spominja kake nesreče. Tudi v naši občini je precej takih spomenikov. Skušali smo zbrati podatke o postanku in pomenu teh kapelic in znamenj, kajti čas naglo beži in vedno manj je na svetu ljudi, ki so bili še sami priča opisanih dogodkov.

Sodražica:

V Sodražici imamo sledeče spomenike:

Na koncu stare Ošlekove hiše je bil postavljen lesen križ v spomin, da je tu nekoč nekdo zmrznil. No so Ošlekovo hišo podrli in sezidali sedanjo Ivančevo vilo nad Ošlekovim studencem, so tisti stari križ nadomestili z lepim, modernim kipom, ki ga je izdelal naš rojak, kipar France Gorše.

Že otrokom nižjih razredov naše šole je znano, da je velika povodenj pretila zaliti vso Sodražico. To je bilo v tistih časih, ko nismo imeli še niti cerkve in so bile hiše le lesene in krite s slamo. Pod Jermičem lazom se je bila odprla podzemeljska jama, iz katere je bruhala voda z vso močjo. Obupani takratni sodraški vaščani so mašili žrelo s kamenjem in vejami, ko ni to nič zaleгло, so pometali notri ves svoj lišp, v nadi, da bodo s tem potolažili jezo božjo in odvrnili pretečo nesrečo. Vse ni nič pomagalo. Do Ozalovega vrta je že segala voda. V najhujši stiski so obljubili postaviti kapelico, če voda upade. In res!

Zdaj voda ni več naraščala in hvaležno ljudstvo je izpolnilo svojo obljubo. Znamenje na Ozalovem vrtu za Vrtmi nas spominja one velike povodnji in kraja, do kod je segala voda.

Trdno zidano znamenje iz kamna v obliki četverokotnika ima štiri slike, ki predstavljajo: Prihod sv. Duha, Vnebohod, razpelo, glavna slika pa predstavlja Žalostno Mater božjo, ki drži v naročju s križa snetega Zveličarja.

Cesto za Vrtmi zaključuje na gorenjem koncu Sodražice kapela, ki je bila sezidana poleti 1904. leta s prostovoljnimi prispevki, ki sta jih zbirala pokojna Kvasova teta in pokojni Jernejčev stric Gregor. Zidali so jo Veselovi, po domače Urhovi, a sedaj skrbi za njeno popravilo trški načelnik. Na tem mestu so prejšne čase za praznik Presvetega Rešnjega Telesa postavljali kapelico iz zelenja in prtov, kakor je sploh povsod navada. Ker pa je s tem veliko dela vsako leto, so se odločili, da zbero prispevke in postavijo zidano kapelico. Ob blagoslovitvi te kapelice je bila lepa slovesnost za ves gorenji konec. Svoj čas, od tega je že minilo okoli 50 let, so devet dni pred Božičem nosili Marijin kip iz hiše v hišo. Vsak večer so jo prenesle dekleta v drugo hišo. Spremljale so jih žene, dekleta in otroci s prižganimi svečami, ter so prepevali Marijine pesmi in molili.

V hiši, kamor so prinesli kip, jih je pričakovala domača hči ali kaka druga dekle in je sprejela Marijo s posebnim obredom:

Prišle so potrkale na vrata. Pri zaprtih vratih je vprašala dekle, ki je sprejemala: "Kdo trka še?" - Zunaj: "Dvoje ubogih sirot. Ne dajte nas od tod." - Kaj bi rade le?" - Pri vas čez noč bi b'le" - Vmes je bilo še precej vprašanj in odgovorov. Nazadnje je ona notri rekla: "Le priidi Marija k nam, te hočem noč in dan." Potem so se vrata odprla. Obe sta pokleknila, tista, ki jo je prinesla in tista, ki jo je sprejela. Ta je Marijo poljubila, potem je vstala in nosla kip na mizo, ki je bila bilo pogrnjena. Od zadnjega, to je od svetega večera je ostala Marija ves čas, do Svečnice pri isti hiši. Tako nosijo Marijo zdaj le še v Podklancu.

Marija je bila opravljena v belem prozornem oblačilu, zlate zvezdice so bile po njem pripete, čez pas je bil privezan moder, svilnat trak.

Dandanes, ko več ne nosijo Marije po hišah, opravljajo v tej kapelici še vedno devetdnevnicu pred Božičem, narede jaslice in hodijo devet večerov pet in molit k jaslicam. Ravno tako hodijo žene, dekleta in otroci iz bližnje okolice, to je iz gorenjega konca Sodražice molit in pet šarnice ob večerih meseca maja. Do te kapelice gre vsakoletna procesija na Rešnjega telesa dan, pri tej kapelici je drugi blagoslov. Tu se procesija obrne in gre po trgu nazaj proti cerkvi.

Na stranski steni te kapelice je pribit križ, ki je bil prej pri Šprajcarjevih na nasprotni strani ceste.

Ob spodnjem koncu ceste Za vrtmi se dviguje veličastni evharistični križ, ki ga je blagoslovil ob birmovanju leta 1937. ljubljanski knezoškof dr. Rožman. Ob večerih pred velikimi prazniki žari z njega 24 električnih žarnic v tiho noč.

Na šolskem poslopju je vzdignjena spominska plošča, kjer so vklesane zadnje besede blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I.: "Čuvajte mi Jugoslavijo!"

Leta 1914. ko je pozival cesarski razglas fante in može na vojno, je ob ločitvi od dragih domačih marsikdo izmed njih napravil kako zaobljubo za slučaj srečne vrnitve.

Tako je iz hvaležnosti, da je srečno vrnil med svojo številno družino, leta 1917. hišni posestnik Jože Pšenica postavil znamenje križa na svoji njivi ob križišču Gorne poti in banovinske ceste, ki pelje v Loški potok. V spomladanskem času zatakne večkrat kdo šop mladega zelenja k nogam na križ pribitega Zveličarja. Poleti pa prinesemo mi otroci vsako nedeljo svežih poljskih rož ter z njimi okrasimo križ.

Ker ravno na tem mestu odlagajo hlode, ki jih pripeljejo z Velike gore, naj bi bil ta križ obenem tih opomin hlapcem, da naj ne preklinjajo in ne ravnajo neusmiljeno z živino, ki že itak dovolj trpi po slabem Gornem potu.

Dalje je ob Gornem potu znamenje, kjer počivajo ženske, ko nesejo ob košnji južino v Goro. Tam se je pripetila pred več kot 50 leti huda nesreča, malo vsled vinjenosti, malo vsled neprevidnosti.

Družba štirih prijateljev se je napotila v Travno goro. Med potjo so prepevali in se šalili. Na tem mestu so posedli in eden izmed njih, ki je imel pri sebi revolver, je nameril v šali na prijatelja ter sprožil, trdno prepričan, da je orožje prazno. A k nesreči je bilo nabito in tovariš se je pri priči zvrnil mrtev na tla. Bil je sin podobarja Avžlaharja iz Sodražice, zelo nadarjen in v podobarski stroki prav spreten mladenič.

V temnem smrekovem gozdu, Miklavcu, je star lesen križ. Le malokdo še ve, da je tamkaj ustrelil francoski vojak svojega prijatelja, ali hote ali po nesreči, tega pa sploh nihče ne ve.

Spomenik pri Vagovki nas spominja, da se je pred kakimi 15 leti pripetila tam smrtna nesreča, in sicer takole: Neke sobote popoldne so se vračali zidarji iz Loškega potoka domov v Ribnico in Dolenjo vas. Na Vagovki je bila tisti čas gostilna. Tam so se fantje ustavili še na kozarec vina in v mladostni objestnosti sta stavila dva kolesarja, kdo bo prej doma. A že na prvem ovinku je eden izmed obeh zgubil oblast nad krmilom kolesa in ga je zaneslo s tako silo dalje, da se je kar zapičil v štrlečo vejo ob cesti rastoče smreke. Takoj so ga prenesli nazaj na Vagovko, a je vsled silnih poškodb še tisto uro izdihnil. Prijatelji so mu postavili na mestu nesreče spomenik, ki pa leži v obcestnem jarku v tako slabem stanju, da se ne da razbrati niti ime ponesrečenca.

Za streljaj od tukaj je na neki bukvi zopet skromno znamenje s podobo božjo kot znak in spomin nesrečne smrti siromašne ženske, Jožefe Košir iz Retij, ki je šla v vojnem času iz Loškega potoka na Dolenjsko iskat živeža za svoje lačne otroke. Obremenjena z živili se je žena vračala k svoji družinici, ki jo je v skrbih pričakovala. Bilo je skrajno slabo vreme. Neprestano je snežilo. Vsled zametov je bila cesta skoraj neprehodna in revica ni vedela, ali naj gre naprej ali nazaj. Naslonila se je ob bukvo, da bi se za trenutek odpočila. Bil je sladak počitek in dolg, dolg, iz katerega se sploh ni več zbudila. Šele čez nekaj dni so jo našli zmrznjeno v zametih. Vse je čustvovalo z ubogo družino in nesrečno ženo. Dobri ljudje so na kraju nesreče postavili preprosto leseno znamenje v spomin, kakih žrtev je zahtevala svetovna vojna tudi daleč od bojnih poljan od nedolžnih otrok in skrbnih mater.

Podklanec.

V Podklancu imamo dva znamenja. Eno stoji blizu hiše Vesela Ludvika. Postavili so ga zato, ker se je neki mlad fant, ki se je peljal s kolesom po Boncarju ter podil z veliko silo, ubil, ker je priletel ob kamen, ki je bil postavljen tik potoka. Križ je lesen, na njem je pribito razpelo. Okoli tega znamenja je bila pred leti gredica, ki je pa sedaj ni več.

Drugo znamenje je ravno ob križpotu, ki mu pravimo pri Roki. Ena pot pelje v Žimarice, druga v Globel in tretja v Podklanec. Nekoč, ko je

bil visok sneg, je šla neka ženska z Gore k sorodnikom v Žimarice. Prišla je le do Roke, naprej ni več mogla, bila je preveč utrujena, vsedla se je, zaspala in zmrznila. Postavili so ji kot spomin na nesrečo križ, katerega so pa že prenovili.

Na vrhu Boncarja je na neki bukvi lesena plošča, na kateri je pribit lesen križ, vse skupaj je okrašeno z bršlinom. Tukaj se je baje nekdo ubil. Pravijo pa tudi, da je bilo poprej tukaj pokopališče. Še sedaj se imenuje ta kraj "hribčki". Znabiti, da je kaj resnice na tem, ker Boncar je v starih časih imel veliko večji pomen, kot dandanes, ko je skoro čisto pozabljen in zapuščen.

Žimarice.

Sredi vasi stoji kapelica, ki je posvečena Materi božji. Za to kapelo nihče več prav ne ve, kdaj in zakaj je bila sezidana. Eni pravijo, da so jo sezidali vaščani, ker so jo zaobljubili, če bo kolera ponegala, drugi pa trdijo, da so jo postavili okoli leta 1826 v zahvalo Materi božji, ker jih je obvarovala pred poplavo, ko se je odprlo jezero v Planinah. Takrat je bila vas v nevarnosti, da jo zalije voda. Obup ljudstva je bil velik. Ko so se zaobljubili, da bodo sezidali kapelico, je voda začela upadati in je polagoma izginila. Vaščani so bili rešeni. Obljubo so izpolnili in sedaj se nič več ne boje, da bi se jezero odprlo, ako-ravno se poleti ob dežju še vedno prikaže voda iz tal ob gorskem grebenu in zalije kotlinice. Kadar se voda malo ogreje, se gremo mi dečki kopat v ta "jezero".

Tretji vir pa pravi, da je na tem mestu, kjer stoji sedaj kapelica, nekdaž stala hiša, o kateri se ne ve več, čigava last je bila. Lastnik tiste hiše jo je podrli in sezidal novo na drugi strani ceste. Na starem mestu pa je sezidal preprosto znamenje, a ko se je gospodar izselil, je postalo zapuščeno. Leta 1887. so vaščanje staro kapelico podrli in sezidali novo. Za popravilo je daroval največ Janez Kovačič iz Žimaric, ki je bil v mladih letih cesarski uradnik v Trstu. Na stara leta pa se je vrnil v svoje rojstno vas. Z velikim veseljem je kot starček pomagal pri delu. Ko je bila kapelica izgotovljena, je začela zbirati Jera Škrbec darove za nov kip Brezmadežne Matere božje, ki je bil izdelan v Velikih Laščah. Pokojni dekan iz Ribnice so ga blagoslovili pred velikim križem pred Dumnovo hišo na potoku.

Pri blagoslovitvi kipa je bilo deset duhovnikov, več sto ljudi in cerkveni pevski zbor. Po blagoslovitvi so šli v sprevođu na kraj, kjer stoji kapelica. Kip so s ponosom nesli štirje mladeniči na okrašenih nosilnicah. Sprevod je trajal približno četrt ure, med tem časom so na bližnjem griču Rebru streljali z možnarji.

K tej Materi božji se obračajo vaščani z velikim zaupanjem, ker je skoraj vsaka prošnja uslišana.

Križ, ki stoji pred Dumnovo hišo, je zelo star. Dumnova teta, ki so sedaj stari okrog 80 let, se spominjajo samo toliko, da je križ na tem mestu stal že od nekdaž. Prvi, katerega se spominjajo, je bil že slab,

postavili so nato novega, a tudi tega so Dumnov stric že prenovili. Od prvotnega križa je samo še razpelo.

Globel.

V naši vasi imamo križ, kapelico in cerkvico. Križ stoji mogoče že nad sto let, nihče, tudi od starejših ljudi ne ve, kdaj in zakaj je bil postavljen, pač pa je znano, da je bil večkrat prenovljen.

Kapelica stoji ob poti, ki drži v Podklanec. To kapelico je sezidal posestnik in mlinar Janež Matija leta 1862. Pravijo, da ga je stala 400 goldinarjev. Bil je jako veren in pobožen mož, toda rahlega zdravja. V kapelici, ki je prav lična, stoji nad en meter visok kip Marije Brezmadežne.

Nad vasjo se dviga Sedlo. Pred leti je stal tu lesen križ, katerega je pa močan veter podrl. Leta 1906. so Globovčani sklenili sezidati na istem mestu cerkvico in jo tudi res sezidali 1908. To je popisal Ilc Mirko v lanski šesti številki našega lista. Dodajamo le to, da je v cerkvici podoba sv. Družine, štiri kipi in lurška votlina, za katero je kip darovala neka gospa Blajvajs z Dunaja, ki je hodila na počitnice v Žimarice. V zvoniku sta bila dva bronasta zvonova, katerima pa svetovna vojna ni prizanesla. Takrat je med ljudstvom zavladala velika žalost, ko so zvonove spustili iz lin.

Sinovica.

Ko pridemo na vrh Sinovice, zagledamo kapelico, posvečeno Materi božji, ki so jo bili sezidali pokojni "striček" Pintar Anton 1908. leta. Krasna je ta kapelica, kamor hodimo v mesecu majniku zvečer molit in prepevat "šmarnice". Stala je mnogo tedanjega denarja. Na vrhu ima lep zvon, ki ob večerih opominja vaščane k pobožni molitvi. Malokje je v kapelici zvon, le v Sinovici se razlega do Zapotoka njegov krasen glas. Ko so bili še striček živi, so hodili oni zvonit zjutraj, opoldne in zvečer. Sedaj bo že 20 let, odkar so umrli ta predohri striček.

Gorenji Lazi.

Pri nas imamo koncem vasi križ in tudi kapelico, ki stoji že od 1895. leta dalje.

Zamostec.

Pri prvi hiši v Podgori stoji znamenje, ki je staro že kakih sto let. Postavili so ga najbrže zato, ker je tu križpotje. Znamenje je leseno in precej veliko, obdaja ga lesena ograja. Ravno v tej hiši je vzi-dana kapelica Matere božje. Sedanji gospodar se je zaobljubil, da bo napravil kapelico, kadar bo imel svojo hišo. Ko je prišel domov kot hišni posestnik, je prinesel s seboj kip Brezmadežne. Ker je pri hiši že omenjeno znamenje, niso našli primerne prostora, ampak so porabili za to eno slepo okno. Spomladi leta 1933. je prišel blagoslovit g. kaplan Janez Jenko to kapelico. Od tedaj gori vsako soboto zvečer lučka v čast Materi božji.

Dalje je znamenje na počivalnikih. Postavili so ga gozdarji, ko so tam počivali, in sicer: Andrej Turk, Anton Perušek, Franc Požar in Damijan Šilo.

Ob poti, ki pelje k Novi Štifti pri "svetem studencu" je na drevesu majhno znamenje, ki ga je bil v hudi bolezni zaobljubil Anton Prijatelj. Izdelal ga je pred 30 leti pokojni Prijatelj Luka.

Ob vznožju Praprotnega hriba stoji na križpotju križ, za katerega ne vemo, kdaj je bil postavljen.

V Grdem dolu nasproti Goršetove hiše, kjer je bil rojen umetnik France Gorše, stoji okrog 20 let star velik in visok križ. Po smrti nekega moža se je pokojni Goršetovi materi večkrat sanjalo, da morajo njegovi domači postaviti križ na tistem prostoru. Ko je bil postavljen, se ji ni več sanjalo.

Na sredi vasi Zamostca so postavili vsi vaščani lepo, veliko kapelico s podobo Matere božje, kamor hodijo v majniku molit in pet. Pa tudi ob vsaki drugi priliki se zatekajo k tej Mariji po svet in pomoč in pravijo, da je bila že nekatera prošnja uslišana.

Stari ljudje pripovedujejo, da je bilo tam, kjer stoji danes Lesarjeva hiša veliko močvirje, poraslo z vrbovim grmovjem. Ako bi bila v to močvirje zašla živina, bi se bila takoj vsa pogreznila. Ker je močvirje vedno bolj naraščalo, so postavili na vogalu današnje hiše križ. Od tega časa dalje je močvirje vedno bolj izginjalo, tako, da so leta 1888. lahko tamkaj sezidali novo hišo. Za križ na voglu ni bilo več prostora, zato so mu narežili prostor v zidu nove hiše. Ta križ je torej postavljen v zahvalo, da ⁺izginilo močvirje.

Vinice.

Ko gremo po cesti iz Zamostca proti Vinicam, vidimo pri Pildarjevih za skednjem križ, za katerega nihče ne pomni, kdo bi ga postavil. Večkrat je bil že prenovljen.

Ko korakamo dalje, vidimo na desni strani ceste lesen križ. Postavili so ga Slemenčevi iz Ribnice. Ker se je na tem mestu smrtno ponesrečil njihov sin, ko se je peljal z vozom iz Sodražice. Ta križ je bil že enkrat popravljen. Razpelo so v tej zimi razbili brezposelni zlikovci.

Na vrhu klanca, kjer se spušča pot iz Vinic precej strmo proti Zapotoku, je postavil lesen križ z razpelom Nškovčev stric vsled uslišane prošnje. Kristus ima na tem razpelu glavo nagnjeno na levo stran in tudi njegova desna stran ni prebodena.

Križ ob Bistrici so postavili Jožetovi iz Sušja, ker se je tukaj utopil njihov gospodar, ko se je vračal z Blok ter v temi zašel na napačno pot. Iz vode so ga potegnili šele drugi dan. Križ je star okoli 90 let. Ker je hrastov, je še dobro ohranjen.

Četrto znamenje je vaška kapelica, katero so postavili vaščani vsled zaobljube, če jih Bog reši hude bolezni, ki je takrat razsajala. Bolezen je prenehala in sv. Boštjanu na čast stoji že nad 100 let kapelica, ki je bila seveda že večkrat prenovljena. Vsako leto praznujemo Vinaščani god sv. Boštjana in v mesecu maju hodimo h kapelici vsak večer molit in pet šmarnice.

Zapotok.

Ko pridemo po vinaškem klanecu pod Zapotok, vidimo pri mostu kamenit spomenik. Napis in ljudje pripovedujejo, da se je leta 1897. tukaj ponesrečila neka trgovka iz Kočevske reke, ko se je vračala s sejma na Blokah. Konji so se ji na tem mestu splašili, ker je zajec švignil čez cesto. Voz se je obrnil, ona pa je padla tako nesrečno, da je bila na mestu mrtva. Konjem in vozniku se ni nič zgodilo, le gospodinja je obležala mrtva in voz se je hudo poškodoval. Postavili so ji najprej lesen križ, pozneje pa ta kameniti spomenik.

Par metrov od banovinske ceste ob poti, ki pelje v vas, stoji kapela v čast Materi božji. Žena, ki jo je dala postaviti, je že umrla. Bila je mati sedanje rodbine Lesarjeve. Pri tej kapeli se zbiramo vaščani v majniku k molitvi.

Sredi vasi stoji velik križ, katerega je postavil posestnik Ivan Kozina, ker je bil obvarovan križevega pota svetovne vojne. Nanj je sedaj napeljal tudi električno luč. V mesecu juniju opravljajo tu pobožni vaščani svoje molitve. Na tem mestu je stal prej manjši križ, katerega je postavila vas z namenom, da se pri njem zbira procesija, ko gre k sv. Marku. Sedaj stoji tisti križ na vrhu, to je na koncu vasi.

Prav na koncu vasi je še ena lepa in precej velika kapela, ki stoji prav pod skalo. To je postavil premožen kmet iz Zapotoka, najbrže vsled kake zaobljube.

Lipovšica.

Če gremo z "Vranovih njivic" v Lipovšico, zagledamo lesen križ, o katerem se ne ve, kdo in zakaj ga je postavil. Sedaj položijo pri njem mrliča na tla, da se tako še enkrat in za vedno poslovijo od vasi.

Takoj ko začnemo stopati navkreber proti Novi Štifti, zagledamo med drevjem pri "Bečaju" kapelico, odnosno steber, katerega so sezidali vaščani vsled zaobljube v hudi stiski v času kužne bolezni. To kužno znamenje stoji baje že od XVII. stoletja.

Nova Štifta.

Pod cerkvijo stoji osmerokotna kapela svetega Jožefa, ki jo je dal sezidati ribniški župnik dr. Schönleben kmalu potem, ko je bila cerkev pri Novi Štifti dozidana, to je po letu 1671. V času od leta 1812. do 1832., to je po odhodu Francozov iz naših krajev, je bila cer-

kev pri Novi Štifti brez duhovnika in je kapela tako razpadla, da ni imela ne strehe, ne vrat. Dasiravno je prišel od vlade ukaz, naj se kapela podere, je tedanji župnik s tem tako dolgo odlašal, da se je končno pozabilo nato. Pozneje so jo pa zopet popravili.

Ravni dol.

Na hiši Ivana Debeljaka pod Novo Štifo je v zidu križ, ker se je na bregu nad hišo do smrti povozil Martin Lesar iz Sušja. Peljal je vino k Cvarovim na Novo Štifo. To se je zgodilo leta 1864.

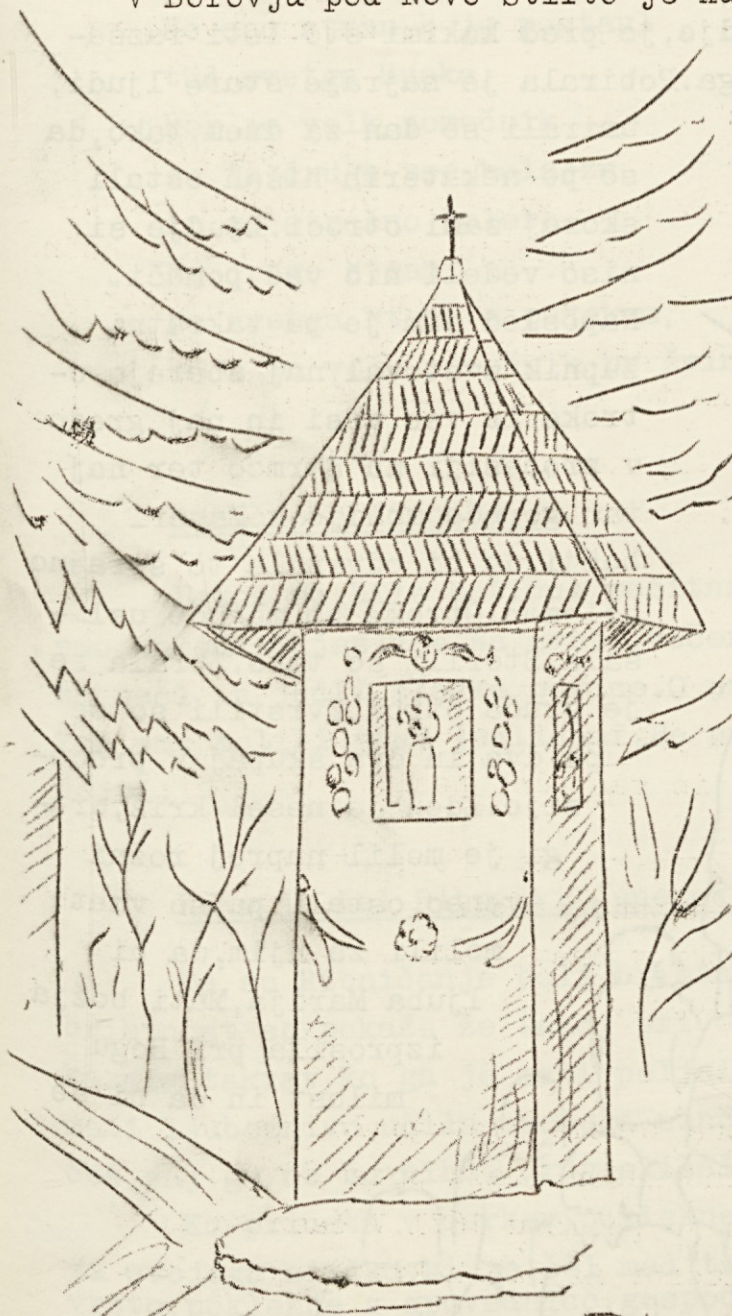
Drugi križ je postavil pred svojo hišo Anton Žlindra starejši pred svetovno vojno.

Leta 1906. je postavil velik križ pred Ravnim dolom posestnik Matija Šega.

V Ravnem dolu je tudi lep vaški križ, ki je bil postavljen leta 1877., ki je pa svoj prostor menjal že večkrat.

V Borovju pod Novo Štifo je kužno znamenje, ki sega v XVII. stoletje. Ima štiri slike, in sicer je spredaj Marija z Jezusom v naročju, na desni strani je Jezus na križu, na levi sveta Ana in zadaj sveti Anton Padovanski.

Potem je še znamenje na Lepem vrhu v Travni gori, ki ga je dal sezidati takratni gostilničar Jernej Krže starejši iz Vinic. Ko je šel nekoč na Hrvatsko po vino, so ga napadli roparji. V sili je obljubil, da bo postavil znamenje, če se srečno reši. Prav na čudovit način si je rešil življenje in denar in postavil v zahvalo za to obljubljeno znamenje v Veliki gori, kjer ni bilo še nobenega spomenika, čeravno je hodilo po poti iz Travnice gore k Novi Štifi vedno veliko ljudi. Staro je okoli 130 let. V votlini je stal kip Ecce homo, katerega je pa neki hlapec presekal s sekiro. Potem je stalo prazno, dokler se ni zavzela soproga dr. Lovrenčiča za to in dala znamenje prebeliti ter naslikati

D.L.

slike: Srce Marijno in Srce Jezusovo ter cerkev Novo Štifo in Marijno Vnebovzetje, katere so vložili v vdolbine znamenja.

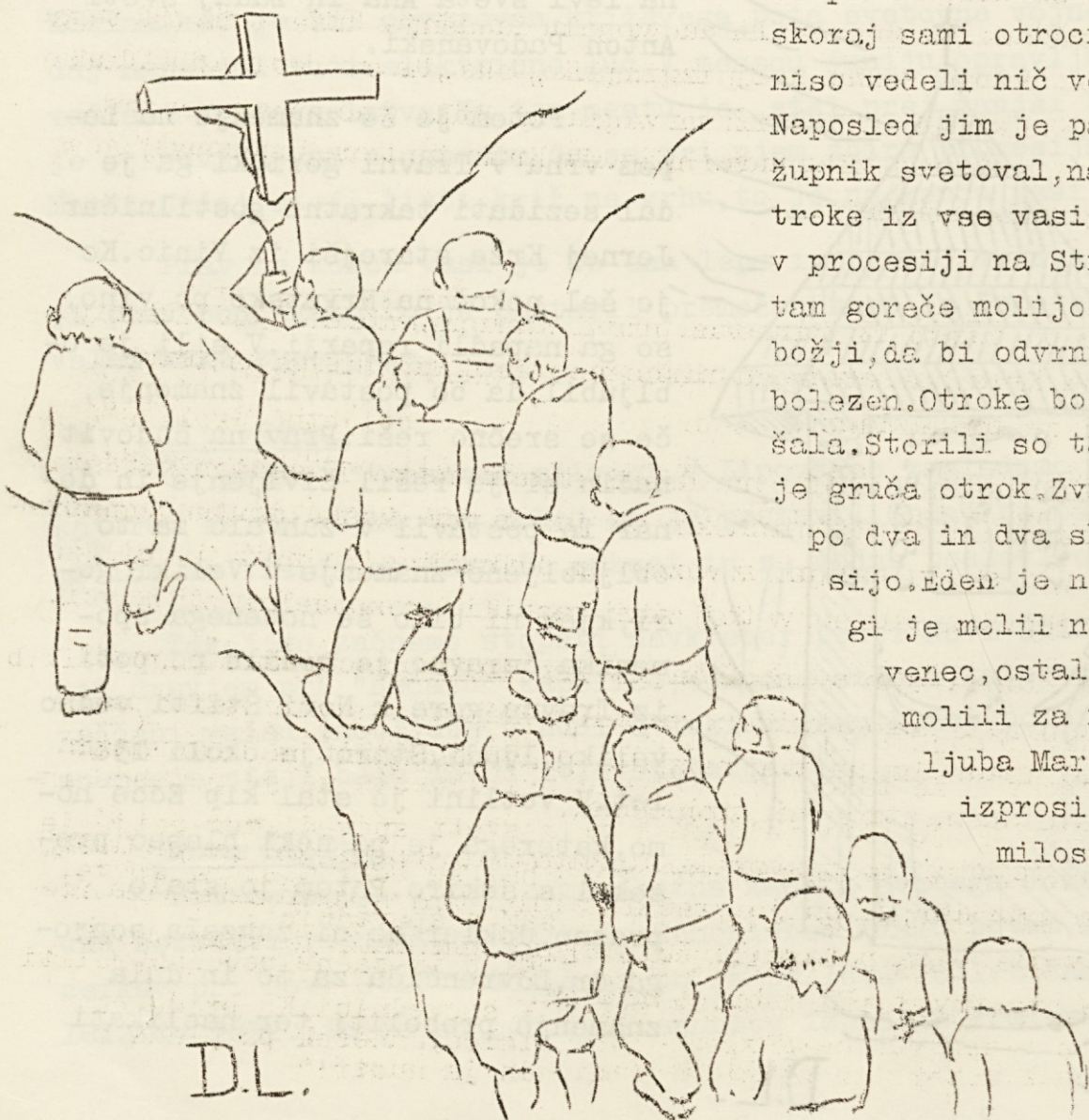
Vsa opisana znamenja so nastala v spomin na kak pomemben dogodek. Človek gre s spoštovanjem mimo njih in se zamisli v davne dni. Nekateri mimoidoči se pokrižajo, drugi odkrijejo, nekateri v mislih sočustvujejo. Vse graje pa je vredno nesmiselno podpisovanje. Spodobi se, da vse spomenike očuvamo take, kakršni so bili prvotno. Nerazsodna mladina naj jih v bodoče več ne skruni s svojimi podpismi, kdor pa jih bo kdaj prenavljal ali le preslikal, naj skuša ohraniti prvotno obliko brez vsakih novih okraskov.

Iz šolskih nalog IV. razreda višje ljudske šole posnela in izpopolnila učiteljica Olga Vodopivec - Vrbičeva.

Otroška procesija iz Zamostca na Strmco.

Lovka Jože III. r. v.

Kakor pripovedujejo stari ljudje, je pred kakimi sto leti razsajala po naši vasi huda bolezen - kuga. Pobirala je najraje stare ljudi, umirali so dan za dnem, tako, da so po nekaterih hišah ostali skoraj sami otroci. Ljudje si niso vedeli nič več pomoči. Naposled jim je pa takratni župnik svetoval, naj zberejo otroke iz vse vasi in naj gredo v procesiji na Strmco ter naj tam goreče molijo k Materi božji, da bi odvrnila to strašno bolezen. Otroke bo mogoče uslišala. Storili so tako. Zbrala se je gruča otrok. Zvrstili so se po dva in dva skupaj v procesijo. Eden je nesel križ, drugi je molil naprej rožni venec, ostali pa so vneto molili za njim, da bi ljuba Marija, Mati božja izprosila pri Bogu milost in da bi se

vrnilo zdravje v našo dolino. Nekaj odraslih ljudi je šlo zadaj ~~na~~ v procesiji, da so pazili na red in obnašanje mladine. To je pomagalo. Otroci so bili uslišani. Bolezen je ponehaval. Zato so se ljudje obljubili, da bodo na Strmci sezidali cerkvico in da bodo šli otroci vsako leto na dan Kristusovega vnebohoda s procesijo na Strmco.

Kar so obljubili, so izpolnili. Cerkvica je bila sezidana in že skoro 100 let hodijo otroci na Vnebohod v procesiji na Strmco. Najbolj je ponosen tisti, ki nosi križ. Včasih tisti čas že ozelenijo prve bukve, tedaj nalomimo zelenih vej in obložimo ves altar z zelenjem.

Stara pesem o cerkvici na Strmci.

Vesel Marija IV. r. v. l. š.

Kaj so se ldje zmajnil ,
de bojo ano kopajlco stril
gori ne Strmc ned Sedršco,
notr bojo postaul Marijo žalostno,
de buo ona tükaj prebivala
in gnade božje nam taläla.
Ne ano stran bojo postaul
tüd svetga Ruoka,
ker je velk pomočnik
ze ta druge vse bolajzn
in ze strašno kolero.
Ne drugo stran
pa svetga Ntona s pujskam,
k je pa velk pomočnik pr žvin.

Božične počitnice.

Francelj Ivan II. b

Letos so bile božične počitnice prekratke. Pred svetim večerom smo naredili jaslice. Na sveti večer je bilo zelo prijetno. Greli smo se na peči in jedli sladke potice. O praznikih smo šli popoldne v cerkev. Tam smo molili pred jaslicami. Po praznikih pa sem se moral prec spet učiti.

Kako je šel Ribniški Janezek prvič k spovedi. Oražem Marija IV. b

Da so Ribničanje bolj brihtni, kot drugi ljudje, je že znano. Ta brihtnost se pokaže že takoj pri otrocih, pri Janezku se je posebno izkazala takrat, ko ga je mati peljala k prvi sveti spovedi. Med potjo je mati ljubeznivo učila svojega sinčka, kako naj se odkritosrčno spove, češ, saj ga ne bo nihče drug slišal, ko bo sam v spovednici.

Ko prideta v cerkev, poklekne mati v klop in začne pobožno moliti za svojega sinčka, ki je šel med tem časom k spovednici. Ko pride na vrsto, poklekne v spovednico, gospod odpro linico, Janezek pa plane z groznim krikom k materi in zavpije: "Mama, adn je nuotr!"

Danski Golob je bil napol berač, napol urar. Vse ga je poznalo daleč na okrog, posebno odraščajoča mladina je vžila obilo smeha, kadar je prišel. Hodil je iz kraja v kraj in popravljaval ure. Ko je v gostilni vprašal za prenočišče, je takoj začel moledovati za pernice: "Imate pernatoto podglavnico?" - "Seveda imamo." - "Denite jih meni v posteljo! Za vsako vam dam 2 krajcerja." Če jih je res dobil, ga tudi tri dni ni bilo iz postelje.

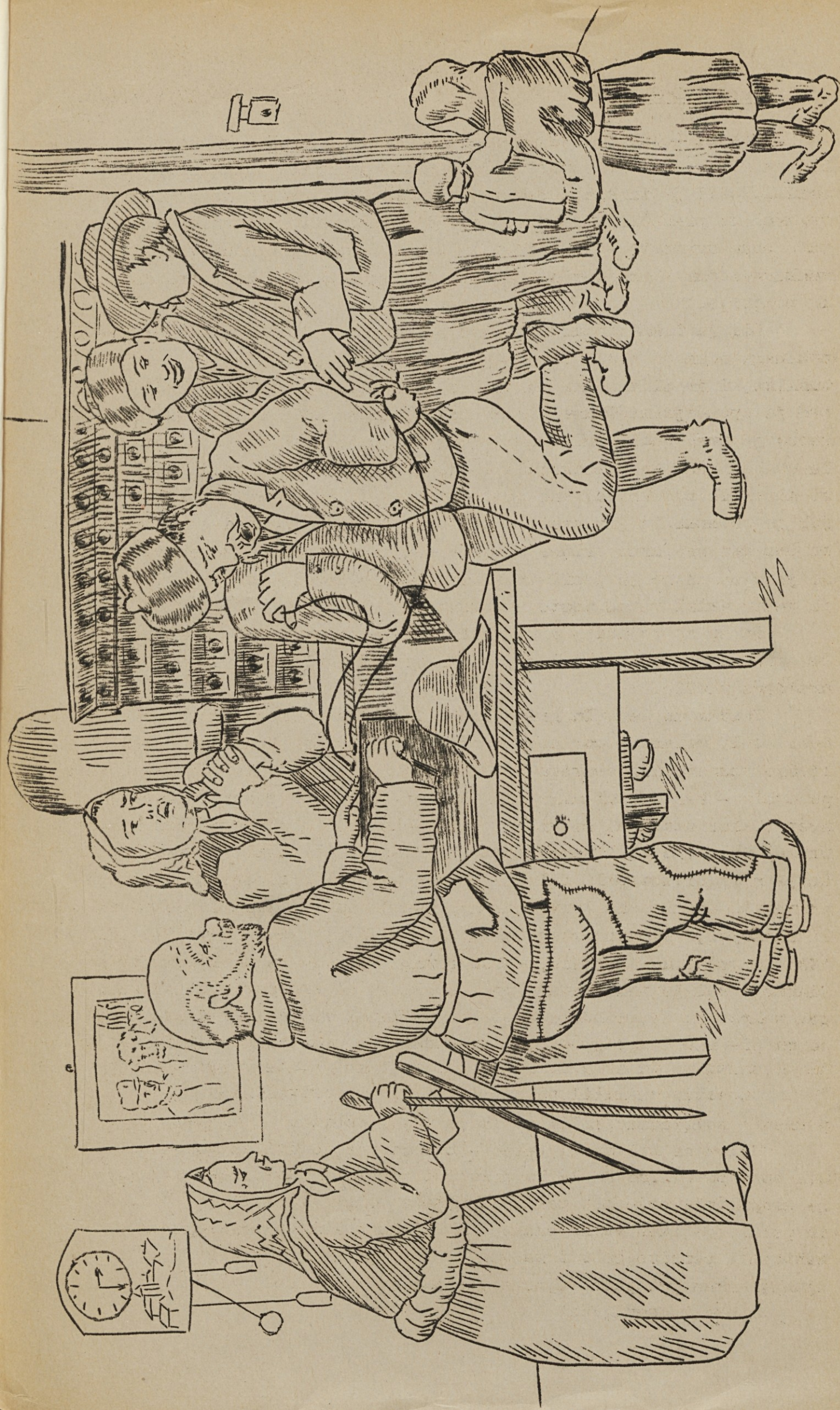
Bil je čokat možiček, majhne postave, rojen mehaniker. Ker ni imel stalnega doma, je nosil firmo - ploščo od ure - kar na hrbtu, v roki pa budilko, ki je bila vedno navita in je ropotala povsod, kjer je hodil, s tem je opozarjala: Danski Golob gre, če imate kako pokvarjeno uro - Za seboj je imel vedno velik rep vaše otročadi. Mladina se je rada smukala okoli njega in mu nagajala, ko se je lotil popraviljanja ur. Večkrat so mu vzeli na skrivaj kak predmet z mize, da ni mogel sestaviti ure in jih je ošteval in jim pretil, da jih pojde tožit v grad v Ribnico. Ko so mu čez čas neopazno predmet vrnili med ropotijo na mizo, so ga dražili, da je slep, on se je jezil in vedno je bilo dovolj dobre volje, a on se je vedno držal resno, dostojanstveno.

Ko so se pojavili prvi gramofoni, je poleg ure budilke prenašal še ogromen gramofon pod pazduho s seboj in navijal vnetim poslušalcem hreščeče plošče.

Vendar mu je bila gramofonska trobenta prenerodna in iztaknil je nekaj bolj pripravnega: aparat za elektriziranje. V zimskem času so se ljudje razveselili vsakega popotnika, da so zvedeli, kaj je kaj novega po svetu - ker takrat niso bili časopisi še tako razpredeni po vsem svetu, kakor dandanes, ko gredo dnevni časopisi v sleherno vas. Kamor je prišel Golob, je bila takoj polna hiša. Golob je nosil vse svoje premoženje s seboj, kot polž hišo. Ko je vsu to obilno ropotijo odložil, je pripravil aparat za elektriziranje. Vse je bulilo vanj. On se pa ni nikoli zasmel, s svečano resnobo je bil pri svojem delu. Povabil je ljudi: "Kdu da groš, buom nerjedu, de buo parkle vilu. Tu je zdravu, dajte groš!" Elektriziral je tudi ceneje, po 2 solda in po krajcarju, še za gumb, ampak takrat se je razhudil in sploh ni hotel več delati, drugače, kot če so mu plačali vnaprej. Če mu je pa kdaj kdo oporekal, da ni aparat dosti prida, tisti jo je skupil! Navil je, da je res prste vilo! Denarja, ki ga je na ta način zaslužil, ni zapil, kje neki - privoščil si je z njim pernatih podglavnic, kolikor jih je mogel dobiti.

Golob ni bil pravi berač - berači morajo iti na seno spat, on je bil bolj potnik, ki si lahko privošči posteljo. Nadležnega mrčesa, ki se ga gospodinje boje kot peklenščka, tega Golob ni nosil s seboj. Obleko in perilo je imel vedno snažno in v redu - kako bi si upal drugače zahtevati pernice, četudi za denar. Zdaj pa spi že kakih lo let na ljubljanskem pokopališču, brez pernate podglavnice!

Lahka mu zemljica!

Naši pozabljeni dobrotniki.

Letos so naše zelnike napadle trume gosenic kapusovega belina ter nam uničile ves pridelek, kljub temu, da so jih pridni ljudje na vso moč zatirali.

Vsem je znano, da se pojavljajo na rastlinah različni škodljivci, ki jih slabe v rasti, ali jih celo uničijo, ker se preživljajo bodisi s korenjem, gomoljem, listjem ali plodom rastline.

Večkrat čitamo o pustošenju kobilic selilk, ki se v rojih, ki zatemne sonce, selijo iz kraja v kraj in uničijo v kratkem času vse, kar je bilo zelenega, kjer se spustijo na tla.

Pri nas ne napravijo kobilice tako velike škode kakor n.pr. voluhar, ki mu nekateri pravijo krtica, akoravno nima s krtom nič skupnega, razen, da sta oba podzemeljska prebivalca.

Velik škodljivec je bramor, ki izpodjeda mlade rastline in jih s tem uniči. Ob poplavih vidimo često cela krđela bramorjev, ki jih voda odnaša iz kakega gnojišča v nižje ležeče kraje. Odnese jih pač, uniči pa ne. Ker se silno množe, delajo neprecenljivo škodo. Bramor objeda krompir, včasih ga popolnoma izvotli ter pusti tako rekoč samo krompirjevo srajco. Na njivah so prava nadloga poljske miši, ki jih ni mogoče uničiti in jih je zato vsako leto več.

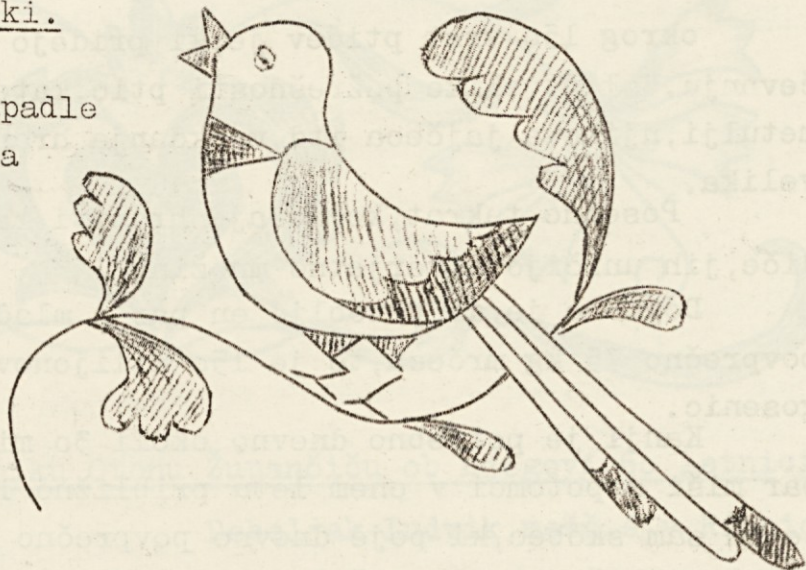
Med škodljivce prištevamo dalje hrošče in metulje, ki sami na sebi sicer niso škodljivi, pač pa kot gosenice uničujejo razna zelišča.

Kaparje, ki so nam pred leti skoraj uničili češpljevo drevje, smo precej zatrli in danes ni o njih več čuti pritožb.

Dolga je še vrsta raznega mrčesa, ki uničuje pridelke. Zajcev in drugih takih kmetovalčevih prijateljev niti ne omenim, ker ti so zaščiteni in mora lovski zakupnik povrniti kmetovalcu povzročeno škodo.

Proti vsej tej nadlogi se človek bori z različnimi pastmi in kemičnimi sredstvi. Škropijo se rastline, mažejo in zavijajo debela sadnega drevja, zastrupljajo seme itd.

Kemijska sredstva so sicer dobra, a predraga so, in večkrat je nevarno delati z njimi, ker pride s strupom v dotiko lahko tuji kaka taka stvar, ki ji strup ni bil namenjen. Enostavno pokončavanje škodljivcev je ali sploh nemogoče ali pa preveč zamudno in neuspešno. Pač pa imamo še eno sredstvo za uničevanje, ki najmanj stane in največ izda. To so ptice. Kupljeno sredstvo nam pomaga samo ob gotovih pogojih in samo tam, kamor ga denemo. Ptičji kljunček pa prebrska vse skrivne kotičke, pa naj bo slabo ali lepo vreme, kajti lačni želodček se oglaša in treba ga je nasititi z mrčesom.

okrog 150 vrst ptičev je, ki pridejo v poštev pri navedenem uničevanju. Vsi so velike požrešnosti ptic, katerim so razne gosenice, bube, metulji, njihova jajčeca itd. vsakdanja hrana, je njihova koristnost tako velika.

Posebno takrat, ko morajo hraniti razen sebe še vedno lačne mladiče, jih uničijo neverjetno množino.

Dognano je, da pozoblje en par z mladiči v teku enega leta povprečno 75 kg mrčesa, to je 150 milijonov jajčec ali 120 milijonov gosenic.

Kanji je potrebno dnevno okoli 30 miši, da se nasiti. Če uniči 1 par miši s potomci v enem letu približno 1 kg žita, potem je jasno, da je en sam skobec, ki poje dnevno povprečno po 12 miši prihranil človeštvu približno 1 vagon žita na leto.

Še bolj koristne od kanje so postovke.

Pegasta sova podavi in požre v eni noči do 15 miši.

Netopir pozoblje za eno večerjo od 70 do 80 mušic.

Lastavica uniči na leto en milijon mrčesa, siničja družina ga pokonča v enem letu do 150 kg. Družina škorcev lahko pokonča v enem dnevu do 350 gosenic, kobilic ali poljskih slinarjev.

Kukavici gre v slast do 100 kosmatih gosenic v enem dnevu.

Kaj pa vrabec? Vedno smo slišali o njem le salbo, toda ugotovili so, da vrabec in vrabčevka v času, ko morata skrbeti za mladiče, ugonobita v enem dnevu okrog 5000 raznega mrčesa.

Presodite, koliko časa bi zamudili, da bi sami to opravili! Potem pa še izračunajte, kako velikanski bi bili ti izdatki, če bi hoteli to opraviti samo s kupljenimi sredstvi!

V novejšem času, ko škropimo sadno drevje z raznimi brozgami, uničujemo sicer sadne škodljivce, a pticam odjemljemo s tem življenska sredstva. Razen tega jim s sekanjem grmovja, ko izpreminjamo gmajne v plodna polja, uničujemo njihova naravna skrivališča in bivališča!

Le vprašajte starejše ljudi in ti vam bodo potrdili, da je ptičev pevcev pri nas vedno manj.

Iz tega pač spoznamo, da moramo vsaj nekoliko poplačati ptičem njihov trud. Zato naj bi ne bilo sadovnjaka, ne vrta, kjer bi ne bilo valilnice in pozimi ne krmilnice za ptice.

Oni brezsrčneži pa, ki uničujejo gnezda, pobijajo jajčeca in love ptice, zaslužijo najstrožjo kazen.

Kako sem čestital pesniku Otonu Župančiču ob njegovi 60 letnici.

Debeljak Ludvik, mešč. š. v Ribnici

Oni dan me pokličejo g. ravnatelj po končanem pouku v svojo pisarno in mi povejo, da pojdem drugi dan čestitat pesniku Otonu Župančiču za njegovo 60 letnico. Silno začudeno sem jih pogledal - ker nisem vedel, da se veliki pesnik muhi sedaj pri nas v Ribnici. Ko dobim od gospoda ravnatelja potrebna navodila, se poslovim in jo uberem domov pod Novo Štifo ves srečen, da bom jutri osebno spoznal našega največjega pesnika. Ves večer sem bil tako razmišljen, da se nisem mogel prav nič naučiti, bolj ko sem se učil, manj sem znal.

Drugo jutro sem vstal navsezgodaj in se pražnje oblekel. Govor za jubilaranta mi je tekel prav gladko. Sošolci so me začudeno gledali, zakaj sem bolje opravljen kot ponavadi. A ker ni še nihče nič vedel, nisem hotel tudi jaz nikomur nič povedati. Ob enajsti uri dopoldne smo se zbrali v ravnateljevi pisarni: dva iz meščanske šole, dva iz deške ljudske in dve deklici iz dekliške ljudske šole. Ponovil sem govor, potem smo pa odšli v Novakovo vilo. V veži, kjer smo odložili suknjiče, so nas sprejeli pesnikova gospa in nas odvedli v sobo. Razvrstili smo se tako, da sem bil jaz v sredi. Najprej so gospod ravnatelj pozdravili gospoda Župančiča, potem smo se mi priklonili in jaz sem dejal:

"Velecenjeni gospod! Srčno smo se razveselili vesti, da ste prišli med nas v našo lepo ribniško dolino. Dovolite, da se Vam ob Vašem življenjskem jubileju pokloni z nami vsa šolska mladina. Saj ste ji pokazali v svojih pesmih neprecenljiv zaklad lepote in plemenitosti slovenske besede, iz katerega bo mladina vedno rada zajemala. Sprejmite ta šopek cvetic, ki ne bo ovenel, kakor tudi ne moreta oveneti ljubezen in hvaležnost do svojega največjega in najljubšega pesnika, ter nedosegljivega mojstra naše besede."

Med govorom je Lavričeva izročila lep šopek sestavljen iz suhe robe. Pesnik so se nam zahvalili in nam podali roko. Takoj nato smo se fotografirali. Gospod Župančič so stali poleg mene in mi deli roko na ramo. Zatem so nam prinesli slaščič in se razgovarjali z nami prav po domače dobro uro. Za slovo so nam dali nekaj lepih nauk in podali smo jim roko želeč, da bi jih Bog ohranil še dolgo let. Obljubili so nam, da pridejo enkrat k nam v šolo, ker jih vsi otroci žele videti in spoznati, pa Bog ve, če ne bodo pozabili.

Pri sankanju sem imel smolo.

Pakiž Ivan III.b

Za božične počitnice so prišli iz Ljubljane moji bratrančki. Ker ni bilo tedaj preveč mraz, smo se dogovorili, da se gremo sankat na Strmco. Dobro smo se napravili, vzeli vsak svoje sani in hajd, gremo!

To je bilo veselje! Prav od prijazne cerkvice se je spustil vsak na svojih sankah v dolino. Komaj sem pridrčal kakih sto korakov, se mi zadenejo sani v štor, ki je bil pokrit s snegom in ga zato nisem mogel opaziti. Vrglo me je s sank in odletel sem kake tri metre čez omejko, ter se zaril v sneg. S težavo sem se dvignil in bil sem kakor pravi sneženi mož. Vsi moji nagajivi prijatelji so se še smejali moji nesreči!

Ampak to ni bilo še najhuje. Doletela me je še večja nadloga. Ker nisem hotel biti zadnji na cilju, sem se brž vsedel na sanke in hajd naprej! Pri tej naglici pa nisem opazil, da sem prej pri paucu izgubil škorenj. Šele v dolini, ko vstanem in hočem iti naprej začutim, da je ena noga krajša, kot druga. Pogledam in ojej! - bil sem brez škornja. Drugega mi sedaj ni kazalo, kakor da ga grem poiskati, ker brez škornja si nisem upal iti domov. Hitro skličem tovariše in začnemo iskati izgubljeni škorenj. Ko smo ga našli, smo se odpravili proti domu. Doma so nas komaj nasitili, tako smo bili lačni kot volčje.

Stara pesem o novih merah.

85 letni starček

Nuova mjera, nuova vaga
tu se men prou fržmaga,
"literček in kilogram"
t'ga jest n'č ne poznam.

Pršle so še tje novice,
de buodo zdej še manjš žlice,
sklejce inu piskrci,
use zv' duo u Rakitno .

Če grjem kdej u štacuno
muoram s poprej zračunat,
k je tak nespačn brač,
de s ne muorem küpt hlač.

Če grjem pa kdej u mesnico,
ne poznam nč ne "tehtnico",
de b küpu mesa en "kilogram",
malukdej tülku dnarja imam.

